

De Saambinder

Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

donderdag 7 februari 2013

MEDITATIE

Betere dingen

In deze tekstwoorden wordt de Heere Jezus, de Middelaar des Nieuwen Testaments, vergeleken met Abel. Niet zonder oorzaak maakt Paulus deze vergelijking. Er is een duidelijke overeenkomst tussen beiden. Beiden worden in de Schrift rechtvaardigen genoemd. Toch heeft beider bloed gevloeid. Niet omdat zij zich aan misdaden hebben schuldig gemaakt, maar omdat moordenaarshanden zich aan hen vergrepen hebben. Beider bloed is onschuldig vergoten bloed.

Het bloed van Abel brengt ons terug naar het Oude Testament. Direct na de val blijken de verwoestende gevolgen van de zonden. Abels bloed vloeide omdat Kaïn hem moedwillig doodsloeg. De apostel Johannes schrijft over de reden van deze doodslag: 'omdat zijn werken boos waren, die van Abel rechtvaardig'. Het is he-

'...en het bloed der besprenging, dat betere dingen spreekt dan Abel'

Hebreeën 12:24b

laas niet bij het bloed van deze ene rechtvaardige gebleven. Christus zegt tijdens Zijn omwandeling: 'Opdat op u kome al het rechtvaardige bloed, dat vergoten is op de aarde, van het bloed des rechtvaardigen Abels af, tot op het bloed van Zacharia, den zoon van Barachia, welken gij gedood hebt tussen den tempel en het altaar'. Zelfs is het bloed van dé Rechtvaardige vergoten. Dit brengt ons naar de lijdensgeschiedenissen uit het Nieuwe Testament. Zijn bloed vloeide omdat Hij door de handen der onrechtvaardigen aan het kruis werd gehecht en gedood.

Het bloed van Abel spreekt en het bloed van Christus spreekt. Er gaat van beiden een sprake uit. Toch is die sprake niet hetzelfde. Er is niet alleen een overeenkomst, maar ook een verschil. Het bloed van Abel roept om wraak tot God. We lezen in Genesis 4:10 dat de Heere Kaïn tegenkomt met de woorden: 'Wat hebt gij gedaan? Daar is een stem des bloeds van uw broeder, dat tot Mij roept van den aardbodem'. Abels bloed roept om straf voor de moordenaar. Het roept om de vervloeking van hem, die dat onschuldig bloed heeft vergoten. Zijn bloed spreekt van de verdorvenheid van de mens, die tot zulk een gruwelijke daad in staat is.

Het bloed van Christus is ook door moordenaars vergoten. Toch is de stem des bloeds niet hetzelfde. Het bloed van Christus spreekt ook van de verdorvenheid van de mens. Zijn

bloed spreekt echter ook van verzoening door voldoening. Zijn bloed heeft een behoudende en verzoenende kracht. Christus bloed roept om vrede met God. Het roept om vergeving der zonden, zelfs voor hen die dat bloed hebben vergoten. Herhaaldelijk spreekt de apostel in deze brief over 'beter'. Een betere hoop, betere beloftenissen, een beter verbond, betere offeranden, een beter vaderland, een beter goed. Zo hier: betere dingen. Wat zijn deze betere dingen? Geen wraak, maar verzoening en vergeving.

Hoe komt toch die onderscheiden stem des bloeds? Wel, Abel was een martelaar. Zijn bloed was martelaarsbloed. Het martelaren bloed zal gewroken worden. Die stem des bloeds wordt nog steeds gehoord: 'En zij riepen met grote stem, zeggende: Hoelang, o heilige en waarachtige Heerser, oordeelt en wreekt Gij ons bloed niet van degenen, die op de aarde wonen?' Christus stierf niet als martelaar! Zijn bloed vloeide borgtochtelijk. Zijn bloed is offerbloed. Het spreekt betere dingen, omdat het bloed der besprenging is. Het is het bloed van den Middelaar des Nieuwen Testaments.

Kent u de betere dingen die dit bloed spreekt uit eigen beleving? Vergeet niet dat deze betere dingen toegepast moeten worden. Paulus mocht hier schrijven: 'Gij zijt gekomen tot het bloed der besprenging'. Het is nodig er deel aan te hebben. Het bloed van de Middelaar des Nieuwen Testaments is nodig ter rechtvaardigmaking en heiligmaking. Onder het Oude Testament werd bij diverse offeranden bloed gesprenkeld. Bijzonder wijst deze naam naar het offer op de grote Verzoendag. De Hogepriester ging in het Heilige der Heilige om het bloed te sprenkelen tot verzoening van de zonde des volks. Zo is Christus met Zijn bloed ingegaan in het binnenste heiligdom. Zijn bloed heeft een verzoenende kracht voor al de Zijnen. Zullen wij die verzoenende kracht persoonlijk ondervinden, dan moet het gesprenkeld worden aan onze ziel. Alleen zo

Inhoud

- 1 Betere dingen
- 2 De Bijbelverklaring van Matthew Henry (1)
- 3 Bijbelstudie: Spreuken (3)
- 4 Abdicatie Koningin Beatrix
- 5 Ruim baan voor de Schrift! – minder voor de belijdenis? (2)
- 6 Het verbond der genade (1)
- 7 Even maar...
- 8 Onbekende psalmen
- 8 Uit de bibliotheek
- 10 Boekennieuws
- 11 Kerknieuws
- 11 Berichten
- 12 Kerkdiensten

kan de schuld worden uitgewist en de verdorven smet worden afgewassen. In een vorig hoofdstuk zegt de apostel: 'Want indien het bloed der stieren en bokken, en de as der jonge koe, besprengende de onreinen, hen heiligt tot de reinigheid des vleses; Hoeveel te meer zal het bloed van Christus, Die door den eeuwigen Geest Zichzelve Gode onstraffelijk opgeofferd heeft, uw geweten reinigen van dode werken, om den levenden God te

dienen?' Besprengende de onreinen, geldt dat ook u? Kent u de reinigende kracht door de werking des Geestes? De toepassing is ook het werk van de Middelaar. Hij is niet alleen het Lam, maar ook de Hogepriester. Abel spreekt nog nadat hij gestorven is. Veelmeer geldt dit van Christus. 'Ziet toe, dat gij Dien Die spreekt, niet verwerpt'.

Nunnspeet,

ds. A. Schot

ken van Engelse en Schotse theologen vertaald en gelezen vanwege hun theologische en dogmatische inhoud. Deze trend zette zich voort in de achttiende eeuw. Denk aan de tot op de dag van vandaag bekende werken van Boston, Watson, de Erskines e.a.

Niet alleen de preken, maar ook de verdediging van de leer en de verklaringen van afzonderlijke Bijbelboeken vond goede ingang. Vanwege de aanvallen op de gereformeerde leer werd meer en meer de noodzaak gezien van uitleg en verdediging van de Schrift.

Het waren vooral twee werken die aan de behoefte bleken te beantwoorden. De zeventien delen van de "Verklaring van de gehele Heilige Schrift" door enige van de voornaamste Engelse Godegeleerden van onder meer Patrick, Polus en Wels. Maar dit, overigens bijzondere en degelijke werk werd overvleugeld door de "Letterlijke en Practicale Bijbelverklaring" van Matthew Henry.

1

De Bijbelverklaring van Matthew Henry

Net als de kamerling hebben wij een uitlegger nodig om het Woord van God te verstaan. Toen zorgde de Heere voor een uitlegger. Filippus kruiste het pad van de kamerling. De Heere gebruikte hem om de kamerling uit te leggen wat hij las in de rol van de profet Jesaja. Zo gebruikt de Heere ook nu nog uitleggers van Zijn Woord.

Sommige uitleggers blijven onbekend, anderen gebruikt de Heere zelfs nadat zij gestorven zijn. Graag vestigen wij de aandacht op een uitleg die de Heere reeds vele eeuwen wil gebruiken, de "Verklaring van het Oude en Nieuwe Testament" van Matthew Henry. Het mag niet onopgemerkt voorbijgaan dat het 300 jaar geleden

is dat deze Bijbelverklaring, na noeste arbeid, gereedkwam.

Behoeft

In ons land zijn de kanttekeningen bij de Statenvertaling van bijzondere betekenis. In het kort werpen zij veel licht op de tekst. Toch bleek er behoefte te zijn aan een uitvoeriger uitleg van de Schrift. De kanttekeningen geven in veel gevallen slechts een verklaring van een woord, een uitleg bij een zin, of een verwijzing naar een ander Bijbelgedeelte. Een gestructureerde en doorlopende verklaring van het Oude en Nieuwe Testament geven de kanttekeningen echter niet. De behoefte aan een goed toegankelijke Bijbelverklaring werd dan ook gevoeld, met name in de achttiende eeuw.

De Huysbijbel van ds. Nicolaas Hartman te Zwolle verscheen in 1735 en verkreeg verschillende herdrukken. Toch voorzag deze Bijbeluitleg niet in de behoefte. Men richtte zich tot het buitenland. Bijna vanzelfsprekend viel het oog op Engeland. Vanouds had de kerk in Nederland banden met de kerk van de Reformatie in Engeland. In de tijd van de Reformatie waren er vluchtelingenkerken in London geweest. Omgekeerd zochten Engelse puriteinen in tijden van vervolging en strijd hun toevlucht in Nederland. Ten tijde van de Dordtse Synode waren er Engelse afgevaardigden die een gewaardeerde inbreng hadden. Ook waren er Engelse gemeenten in ons land die de band met de moederkerk in Engeland levendig hielden. In de zeventiende eeuw werden veel wer-

We ontmoeten een man die diep buigt voor God en Zijn Woord, iemand die de liefde Gods in Christus Jezus voor verloren zondaren persoonlijk heeft doorleefd.

Leven en werk

Matthew Henry werd op 18 oktober 1662 geboren op het Landgoed Broad Oak (op de grens van Engeland en Wales). Hij was de tweede zoon in het gezin van dominee Philip Henry. In 1685 ging hij in London studeren. Op zijn 24^e levensjaar werd hij als predikant bevestigd in Chester. Evenals zijn vader behoorde hij tot de zogenaamde puriteinen of non-conformisten (zij weigerden zich te voegen naar de opgelegde praktijken van de Staatskerk). In 1712 nam hij een beroep aan naar London, nadat hij voor vele beroepen had bedankt.

In zijn gemeente verklaarde Henry als vaste gewoonte zondagsochtends een deel uit het Oude Testament en zondagsmiddags een deel uit het Nieuwe Testament. Elke donderdagavond behandelde hij Bijbelse vraagstukken. Zo werd de basis gelegd voor het werk van de onder ons bekende Bijbelverklaring.

Tot aan het boek Handelingen heeft Henry dit werk voltooid. Na zijn overlijden op 22 juni 1714 maakten ande-

Persoonlijk, huiselijk en ambtelijk leefde Matthew Henry vanuit het Woord van God.

De weg tot de wijsheid

*'Want de HEERE geeft wijsheid;
uit Zijn mond komt kennis en verstand.'*

Spreuken 2:6

ren, met behulp van nagelaten aantekeningen, het werk af.

Het leven van Matthew Henry kenmerkte zich door de omgang met de Schrift. Het Woord was zijn grootste schat. Het Woord was de lamp voor zijn voet en het licht op zijn pad. Als kind van drie jaar las hij al uit de Bijbel. De opvoeding van zijn ouders, de puriteinse huisgodsdienst, de ernst van het leven voor Gods aangezicht, zijn door de Heere in zijn leven gebruikt.

Het overlijden van zijn één jaar oudere broer in 1667 was een roepstem die geheiligd werd aan zijn hart. De prediking van zijn vader, de ernstige viering van Gods dag, legden reeds jong de vreze des Heeren in zijn hart. Zijn dagboek laat zien hoe hij iedere dag begon met God en ook eindigde met God. Het geeft de indruk van dagelijkse verborgen omgang met de Heere.

Zoals gebruikelijk onder de puriteinen maakte ook Henry in zijn gezin ernst met het uitoefenen van de huisgodsdienst. Hij las enkele verzen en legde die vervolgens uit. Ook maakte hij veel werk van de voorbereiding van zijn preken. In dit alles was hij erop gericht dat de boodschap van het Woord van God werd verklaard. Persoonlijk, huiselijk en ambtelijk leefde Matthew Henry vanuit het Woord van God. Daarbij gaf de Heere hem de gaven en de genade om de Schriften te verstaan en op een levendige en eenvoudige manier uit te leggen.

In de verklaring van Matthew Henry ontmoeten we een man die diep buigt voor God en Zijn Woord, iemand die de liefde Gods in Christus Jezus voor verloren zondaren persoonlijk heeft doorleefd.

(wordt vervolgd)

Moerkapelle, ds. W. Harinck

"Godelozen maken van goud hun god, maar godzaligen maken van God hun goud".

Matthew Henry

"Zij die wijs willen zijn in hun ouderdom, moeten onderzoek doen in hun jeugd".

Matthew Henry

Levenswijsheid is een groot goed. Allerlei beslissingen moeten worden genomen in het leven. In het arbeidsproces komen allerlei vragen op ons af. Ook om op de juiste manier met gezinsleden om te gaan, vraagt soms veel denkwerk. Kortom, er komt veel op ons af. In het spreukenboek komen allerlei wijze raadgevingen tot ons. De accenten worden verschillend gelegd. Soms valt de nadruk op Christus Die de Wijsheid is. Een andere keer gaat het meer over de uitwendige levenswijsheid. Het valt in het tweede hoofdstuk op dat echte wijsheid nooit los gezien kan worden van de wijsheid die van Boven is.

De eerste verzen wijzen op de ontwikkeling van de persoonlijkheid. De jongere moet niet alleen goed luisteren naar de raadgeving van ouderen, maar deze ook aannemen voor waarheid. De gegeven wijsheid moet ter harte worden genomen (vers 1, 2). Dit betekent dat de raadgevingen moeten worden overdacht. Men moet niet direct een eigen mening geven. Dit gebeurt zo vaak in onze tijd. Iedereen moet tenslotte een eigen mening hebben. In het spreukenboek komt echter een wijze raad tot ons. Wij moeten eerst leren luisteren en de adviezen verwerken. Op die manier zullen wij kostbare wijsheid krijgen. Zo kostbaar als zilver en verborgen schatten (vers 4). Het Woord van God wijst ons op de weg van voorzichtigheid in onze meningsvorming.

Echte levenswijsheid is ten nauwste verbonden aan Godsvreze (vers 5). Levenswijsheid kan op verschillende manieren verkregen worden. Ervaring en studie zijn belangrijk. Maar niet het belangrijkste. De band met de Heere moet er zijn. Daarop moet worden gewezen in de ontwikkeling van de persoonlijkheid. Het onderstreept de noodzaak van christelijk onderwijs. Richtlijnen om een beroep uit te kunnen oefenen zijn goed, maar moeten altijd opkomen uit het Woord van God. 'Als de wijsheid in uw hart zal gekomen zijn, en de wetenschap voor uw ziel zal lieflijk zijn, zo zal de bedachtzaamheid over u de wacht houden, de verstandigheid zal u behoeden' (vers 10, 11).

Wij moeten bij iedere beslissing bedenken of wij deze levenswijsheid bezitten. Is er voorzichtigheid? Geven wij acht op wijze raadgevingen? Is er ten diepste Godsvreze? Het zijn vragen die we onszelf moeten stellen bij de overdenking van het begin van hoofdstuk 2 van het spreukenboek. Er is een weg tot de levenswijsheid. De Heere roept door Zijn Woord: Zoek Mijn Zoon, de Wijsheid!

Poortugaal, ds. C. Neele

Abdicatie Koningin Beatrix

Het door velen verwachte moment is aangebroken. Koningin Beatrix kondigde aan dat zij op 30 april a.s. afstand zal doen van de troon ten behoeve van haar zoon Prins Willem Alexander. Een periode van 33 jaar wordt afgesloten.

Getrouw

De ambtsbediening van Koningin Beatrix kenmerkte zich door getrouwe plichtbetrachting. Iedereen is het er wel over eens dat zij een koningin was die haar ambt op een zeer nauwgezette wijze vervulde. Er zijn niet zoveel mensen die achter de gordijnen van het paleis kunnen kijken, maar uit heel haar optreden bleek dat zij zich bewust was van haar grote verantwoordelijkheid. Recent is haar wel enige verantwoordelijkheid ontnomen ten aanzien van de vorming van een nieuwe regering. Zij vervult geen rol meer in de aanwijzing van een (in)formateur.

Als symbool van eenheid van ons vaderland heeft zij ongetwijfeld meer invloed uitgeoefend dan menigeen kan vermoeden. Een uitspraak van een vroegere minister-president dat de koningin ook menigmaal stevig tegengas gaf in de besprekingen, spreekt in dat verband boekdelen. Al maakte de koningin dan geen deel uit

van het kabinet en zijn de ministers verantwoordelijk, toch wordt volgens onze Grondwet de regering gevormd door de koning en de ministers. Koningin Beatrix heeft dat goed beseft en daaraan ook invulling gegeven.

Mijn schild

Toen Koningin Beatrix op 30 april 1980 in de Nieuwe Kerk te Amsterdam de eed aflegde, was Amsterdam een belegerde stad. Een groot aantal oproerkraaiers probeerde de orde te verstoren. Ondanks dat was het een ontroerend moment toen Koningin Beatrix de bekende woorden citeerde uit ons volkslied: "Mijn schild ende betrouwen zijt Gij, o God, mijn Heer". In hoeverre dat in de praktijk ook haar bede is gebleven, kunnen wij niet beoordelen en behoeven wij niet te beoordelen. Al is het wel zo dat, als het gaat om een christelijke levensstijl, ons vorstenhuis helaas een duidelijk andere koers is gaan varen dan sommigen van het voorgeslacht. Daar mogen we niet blind voor zijn.

Bij verschillende gelegenheden heeft het Deputaatschap Kerk en Overheid de leden van het koninklijk huis er ook op gewezen dat alleen in het onderhouden van Gods geboden zegen is te verwachten. Toch mogen we het huis van de Oranjes nog hebben, dat

zo nauw verbonden is aan de geschiedenis van ons vaderland. We kunnen ons nauwelijks voorstellen dat het huis van Oranje niet langer meer aan het hoofd zou staan van het Koninkrijk der Nederlanden.

Moeite en verdriet

Koningin Beatrix heeft ook moeten ervaren dat het uitnemendste van het leven niet anders is dan moeite en verdriet. Niet alleen heeft ze in haar regeerperiode beide ouders moeten verliezen, maar ook haar man, Prins Claus, met wie ze een goed huwelijk mocht hebben. Ook het ongeluk wat zoon Friso overkwam en waardoor hij nog steeds in coma ligt, heeft haar als moeder aangegrepen.

We bidden haar bij het klimmen van de jaren Gods onmisbare zegen toe. Het gebed voor haar die 33 jaar onze koningin mocht zijn, moge onder ons niet verslappen. Ds. G.H. Kersten schreef ter gelegenheid van haar geboorte: "De oprechte liefde tot het Vorstenhuis zal ons in tegenstelling met de joelende en dansende scharen, doen zoeken de genade Gods voor de Vorstelijke ouders en hun jong geboren lieveling. De Heere verheerlijke Zich naar de rijkdom Zijner ontferming in de Oranjetelg, opdat Hem de eer worde toegebracht. Hem, Wien alleen de dankzegging toekomt en in Wiens verheerlijking de zaligheid Zijner uitverkorenen ligt. Hij make de jonge Prinses een Juliana van Stolberg, als de Friese Vorstin van wie de geschiedschrijver meldt dat zij een christin was, niet naar de mode van de tijd, maar door hartvernieuwende genade. Dat zijn de ware christenen..."

Willem Alexander

Ook Prins Willem Alexander, als God het geeft straks Koning Willem Alexander, willen we met zijn vrouw Maxima en hun drie kinderen de onmisbare zegen des Heeren toewensen bij het aanvaarden van dit gewichtvolle ambt. Dat de bede die zijn moeder uitsprak bij de aanvaarding van haar koninklijke ambt het hart van onze toekomstige koning zou mogen vervullen: Mijn schild ende betrouwen zijt Gij, o God, mijn Heer. Ongetwijfeld zullen we op zijn troonsbestijging bij leven en welzijn te zijner tijd terugkomen.

Dat de bede die zijn moeder uitsprak bij de aanvaarding van haar koninklijke ambt het hart van onze toekomstige koning zou mogen vervullen: Mijn schild ende betrouwen zijt Gij, o God, mijn Heer.

Capelle aan den IJssel,
ds. W. Silfhout, voorzitter
Deputaatschap Kerk en Overheid

Ruim baan voor de Schrift! - minder voor de belijdenis?

Dr. J.H. van Doleweerd heeft studie verricht naar de betekenis van de helderheid en geloofwaardigheid van de Schrift in relatie tot de zending en tot de uitleg van Gods Woord in - wat hij noemt - de gereformeerd bevindelijke traditie. Omdat de Schrift gezag heeft in zichzelf, hoeven wij haar niet angstvallig te "bewaken".

In zijn proefschrift stelt hij dat wij bij ons zendingswerk en ook in eigen omgeving niet bij voorbaat met de gereformeerde traditie of de belijdenisgeschriften hoeven aan te komen. Wij moeten ruimte bieden aan de Schrift (Van Doleweerd spreekt van de Tekst met een hoofdletter). Daarnaast moeten wij ook ruimte geven aan de - veelal nog ongeoefende - lezer, zodat de Schrift zelf tot hem kan spreken en hij haar op een eigen, authentieke wijze zal verstaan. Om afwijkingen en willekeur te voorkomen is het wel van belang dat de lezer zich ook laat gezeggen door de ruimere context van de christelijke kerk met haar eeuwenoude leestradiatie, een traditie waarvan ook de belijdenisgeschriften deel uitmaken. Kortom, er is sprake van een driehoeksverhouding tussen de Tekst, de lezer en de context (in die volgorde).

Tot zover een samenvatting van het vorige artikel. Ditmaal wil ik nader ingaan op de drie genoemde begrippen die cruciaal zijn in de missionaire benadering van de promovendus en die hij van harte aanbeveelt. Ik wil daarmee ook een poging doen om te komen tot een inhoudelijke beoordeling van deze dissertatie.

De Tekst

Van Doleweerd legt grote nadruk op het lezen van de Bijbel, zowel in persoonlijke zin alsook in groepsverband. Dat is ongetwijfeld een sterk punt. Er is geen beter geschenk dat een zendingsorganisatie kan achterlaten dan Gods Woord in de taal van de mensen. Als het goed is zal een zendingswerker mensen niet willen binden aan zijn eigen persoon. Hij wil toegang geven tot de Schrift opdat men daarin het spreken van de levende God (*viva vox Dei*) zal horen. Hierbij kunnen gezamen-

lijke en geregelde lees-oefeningen nuttig zijn. Al lezend heb ik me toch afgevraagd wat nu eigenlijk de plaats van de prediking is in het denken van de promovendus. Zegt de Schrift zelf niet dat het geloof is uit het gehoor, en het gehoor door het Woord Gods (Rom. 10:17)? Zowel de context (vers 14) als de kanttekening wijzen daarbij op de prediking, en ook de opsteller van het Kort Begrip heeft dit zo verstaan (zie vraag en antwoord 49). Van Doleweerd stipt deze zaken wel aan op pag. 54, maar ze lijken niet echt door te werken in zijn visie.

In verband hiermee, wordt ook de betekenis van het ambt in deze studie niet onderbelicht? Licht er in het ambt niet een "tegenover" van de Heere, een instantie die tegelijk verootmoedigend en bemoedigend is? Van Doleweerd ziet de prediker meer als een gids die de gelovigen helpt bij het verstaan van de Schrift. Volgens hem functioneerde het predikambt zo ook in de tijd van de Reformatie. Hij vindt het bedenkelijk dat er in latere tijden meer en meer sprake is van een ambtelijke "hiërarchie". Ik heb daar toch mijn vragen bij. Zeker, de ambtsdrager komt "van beneden" (laten ambtsdragers dat nooit vergeten!), maar het ambt zelf is "van boven". Drukken juist het predikambt en de prediking niet uit dat het heil niet opkomt uit de mens, ook niet uit de Bijbel-lezende, onderzoekende en toepassende mens, maar "van de andere kant", namelijk uit God in Christus door de kracht van de Heilige Geest? Eenvoudig gezegd, een Bijbelkring is wezenlijk iets anders dan een kerkdienst met haar gezaghebbende verkondiging van het Woord des Heeren.

De lezer

Bij het lezen van de onderzoeksresultaten inzake het Bijbel lezen in Ecuador vielen twee dingen mij op. In de eerste plaats zou je op grond van het zelfstandig en in groepsverband lezen van Gods Woord nieuwe

gezichtspunten zou opleveren. Het resultaat valt echter tegen. Als er al sprake is van een nieuw gezichtspunt, blijken het nogal eens foutieve interpretaties te zijn.

In de tweede plaats valt het op hoe generaliserend de lezers spreken over het heil in Christus. Op een enkele uitzondering na heeft iedereen het over Jezus "Die voor ons gestorven is", over God "Die ons telkens de hand reikt", enz. Er is in dat opzicht niet de minste strijd of twijfel te bespeuren, iets dat ook de promovendus is opgevallen. Wel laat hij zien dat met name de presbyteriaanse lezers uit Guayaquil op de Schrift betrokken zijn en merkt hij op dat er in de verschillende leesgroepen nauwelijks of geen sprake is van afwijkingen van de Bijbelse, reformatorische leer. Niettemin roept dat algemene spreken bij mij - al lezend - een stukje zorg op.

Juist dit maakt me extra beducht voor het toekennen van een min of meer zelfstandige plaats van de bijbellezer ten opzichte van de Schrift. Wanneer de Heere tot zaligheid gaat werken in een mens hart, dan komt zo'n mens er toch (eerst) buiten te staan? En is het ware geloof niet altijd weer een aangevochten geloof? Ik wil niet oordelen, nog minder veroordelen, maar ik moet eerlijk zeggen dat ik dit aspect node heb gemist.

De context

In het vorige artikel hebben we gezien wat Van Doleweerd verstaat onder het woord context. Hij doelt hiermee op de leestradiatie van de christelijke kerk. Zonder die context komen mensen tot allerlei verschillende en tegenstrijdige opvattingen die alleen maar verwarrend werken.

Ik ben het met de schrijver eens dat de individuele mens niet zonder de gemeenschap van de kerk kan. Maar juist die wereldwijde kerk geeft een bonte mengeling van opvattingen te zien - niet alleen vandaag maar ook al in het verleden. We zullen bij "de context" dus concreet moeten aangeven wat we onder het woord kerk verstaan en om welke boodschap het dan gaat. Als ik het goed begrijp denkt Van Doleweerd mede - of vooral - aan het reformatorisch belijden. Hij schaamt zich beslist niet voor de traditie waarin hij staat. Hoewel hij de belijdenisgeschriften niet zomaar wil opleggen aan pas-beginnende christenen en jonge zendingskerken, wil hij deze toch op een bepaald moment ter sprake brengen zodat men kennis kan maken met de rijke inhoud en betekenis ervan.

Het is verblijdend dat de promovendus, ook in zijn wetenschappelijk bezigzijn, de waarde van de gereformeerde confessies onderschrijft. Het is hem niet in dank afgenomen door hen die de gereformeerde bevindelijke traditie - ondanks het vele goede en mooie daarin - toch eigenlijk te beperkt vinden. Zo pleitte Dr. P.J. Visser in zijn bespreking van dit proefschrift in het Reformatorisch Dagblad van 8 november 2012 voor nog meer ruimte voor "andere verstaanstradities en voor een contextueel hernieuwd verstaan van de Schriften". Dr. Visser vindt het op zich moedig van Dr. Van Doleweerd dat hij een kwestie aansnijdt "die binnen zijn kerkverband de nodige gevoeligheid heeft". Intussen heeft hij veel waardering voor de ruimte die deze studie wil maken voor een ander verstaan van de Schrift.

Juist deze waardering moet ons waakzaam doen zijn. Had Van Doleweerd in dit opzicht niet duidelijker kunnen spreken en moeten spreken? In zijn driehoeksmodel heeft het reformatorisch belijden slechts een plaats binnen "de context". Ik geloof dat dit belijden toch veel meer op "de Tekst" betrokken is dan hier - bedoeld of onbedoeld - gesuggereerd wordt. Is de kracht van onze belijdenisgeschriften juist niet dat ze door en door Schriftuurlijk zijn? Zeker, de Schrift (als norma normans) staat te allen tijde boven de belijdenis (als norma normata), maar het blijkt dat velen vandaag een tegenstelling creëren tussen Schrift en belijdenis. Dat gebeurt helaas niet alleen in vrijzinnige en evangelische kringen, maar sluipt ook onze eigen gezindte binnen. Ik zou het daarom betreuren wanneer een pleidooi voor "meer ruimte voor de Schrift" in de praktijk zou betekenen "minder ruimte voor de belijdenis".

Een stem uit Nigeria

In april van dit jaar zal het 25 jaar geleden zijn dat Nigeria Reformed Church werd geïnstitutionaliseerd. De daarop volgende aanvraag om erkenning door de overheid leidde tot indringende gesprekken tussen zendingswerkers en kerkleiders over de vraag of de drie Formulieren van Enigheid zouden worden opgenomen in de grondslag van de kerk. De Nigeriaanse kerkleiders vonden het eigenlijk vanzelfsprekend om dit te doen. "Als het goed is voor de moederkerk, waarom dan niet voor de dochter?" Toen iemand de mogelijkheid opperde om de zaak voorlopig open te laten en later te komen tot de vorming van een eigen belijdenis,

zei een Nigeriaanse predikant: "Daarmee zouden we de deur openzetten voor de vermenging van christendom en heidendom, voor de vrouw in het ambt en andere ontwikkelingen die we op dit moment in andere Afrikaanse kerken zien." Een antwoord dat aan

duidelijkheid niets te wensen overlaat. Een antwoord ook dat we ook vandaag wel ter harte mogen nemen. Op het zendingveld en in ons vaderland. (slot)

Krabbendijke, ds. C. Sonneveld

1

Het verbond der genade

Het is een groot wonder dat we mogen spreken van het genadeverbond, dat de Heere terstond na de val oprichtte en waarin Adam en Eva begrepen waren. De vraag mag worden gesteld: hoe kon God nu met deze zondige mens in een nieuwe verbondsrelatie treden, waar het werkverbond met Adam door de zonde verbroken was?

Een nieuwe verbondsrelatie, waarin de zaligheid werd toegezegd en herstel van de verbroken verhouding met God? Ziet God dan de zonde door de vingers? Dat zou strijden met Gods rechtvaardigheid en heiligheid. Dat kon alleen omdat Hij Adam aanzag in het werk van de Borg, Middelaar en Hoofd van het Nieuwe Verbond.

In onze belijdenis komt het woord 'verbond' nauwelijks voor. De verbondsvisie die we erin opmerken, is schriftuurlijk. Men ziet de gemeenten van het Nieuwe Testament als de voortzetting van het volk Israël. Denk aan artikel 34 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis, waar we lezen dat de kinderen van de gelovigen met het merkteken van het verbond behoren verzegeld te worden, gelijk de kinderen in Israël besneden werden op dezelfde beloften die onze kinderen gedaan zijn. Ten diepste geen wezenlijk verschil. Het verbond was wezenlijk hetzelfde, de bediening was onderscheiden.

Pas in de Westminster Confessie (1648), dus later opgesteld dan onze belijdenissen, wordt een apart hoofdstuk aan het verbond gewijd. Zo lezen we in hoofdstuk 7, artikel 2 en 3: 'Toen de mens door zijn val zich ongeschikt gemaakt had om dat leven dat krachtens het verbond der werken zou worden ontvangen, te verkrijgen, heeft

Westminster Confessie (1648).

het de Heere behaagd een tweede verbond te maken. Daarmee biedt Hij uit vrije genade aan zondaren leven en zaligheid aan door Jezus Christus, terwijl Hij van hen geloof in Hem vereist, opdat zij behouden worden. En Hij belooft Zijn Heilige Geest te geven aan allen die tot het eeuwige leven zijn verordineerd, zodat Deze (de Heilige Geest) hen gewillig maakt en in staat stelt te geloven'.

Toen nog geen schepsel zich roerde, vóór alle dingen, in de stilte der eeuwigheid, was de Drieënige God in Zichzelf werkzaam in verbondsonderhandeling en verbondsleven. De Vader had de Zoon verkoren tot Borg en Middelaar van de in Hem verkoren gemeente en droeg Hem de vleeswording en dienst der verzoening op. De Zoon aanvaardde de opdracht geheel vrijwillig en zag Zijn toegezegde loon. De Heilige Geest bleef niet achter en nam op Zich om Zijn aandeel te vervullen in de toepassing van het door Christus verworven heil in Zijn herscheppend werk. Zo verbonden Zich Vader, Zoon en Heilige Geest in Christus met mensen tot eeuwige zaligheid van Zijn Kerk, tot eer van God en behoud van zondaren.

Zo mogen we het genadeverbond verstaan als de uitvoering van het eeuwige

verbond des vredes en de raad des heils.

Aan God zijn al Zijn werken van eeuwigheid af bekend. Christus, het onbestraffelijk en onbevlekt Lam, is voorgesteld geweest vóór de grondlegging der wereld (1 Petr. 1:20). De Zoon is in der eeuwigheid geheiligd (Hebr. 7:28). 'En Hij, Die heiligt, én zij, die geheiligd worden, zijn allen uit één' (Hebr. 2:11). Deze woorden wijzen op verbonds-onderhandeling in God, waarin dus de drie Personen betrokken zijn. In Zijn hogepriesterlijk gebed duidt Jezus daar eveneens op: 'Ik heb voleindigd het werk, dat Gij Mij gegeven hebt om te doen' (Joh. 17:4). En Hij erkent dat de Zijnen gegevenen van de Vader zijn: 'Zij waren Uw, en Gij hebt Mij dezelve gegeven' (Joh. 17:6). Ja, het verbond der genade weet van

geen wankelen. Het rust in het eeuwig welbehagen van de Drie-enige God en is er de zekere uitvoering en vervulling van in de tijd.

Zo beschrijft dus het genadeverbond de weg waarlangs de verkorenen tot hun bestemming zullen geraken. En dan valt er de nadruk op dat deze weg een verbondsweg is. Enerzijds wordt Gods soevereiniteit in alles gehandhaafd (alles uit Hem en alleen Zijn werk), maar anderzijds blijkt daarbij toch de redelijke en zedelijke natuur van de mens geheel tot zijn recht te komen: door het levendmakende werk van de Heilige Geest, bekeert hij zich en komt tot hij tot geloof. Christus treedt in het genadeverbond op als het Hoofd der Zijnen en werkt zo tot hun zaligheid; zij komen tot de

kennis van Hem en de genadige God in Hem door het geloof in Hem als de Middelaar van het genadeverbond. Door het stellen en openbaren van dit genadeverbond heeft God ook ruimte geschapen voor het handhaven van het organisch verband der geslachten, waarin de mensheid haar weg door de eeuwen gaat. Immers, dat God in de weg van het genadeverbond de Zijnen verlost, zegt ons dat Hij het organisme van de mensheid niet ter zijde schuift. Dat kan ook niet, want dan zou God Zijn eigen schepping aanranden. God werkt daarom in de weg der geslachten, in de weg van het 'Ik ben uw God en de God van uw zaad'.

(wordt vervolgd)

Moerkapelle,

ds. H. Paul

Even maar...

Leesbril

Wanneer u de Romeinenbrief leest, vindt u die misschien best moeilijk. Terwijl de inhoud ervan toch zo fundamenteel is voor het verstaan van de hele Heilige Schrift. Deze brief is niet als eerste door Paulus geschreven, maar heeft wel direct na de Handelingen der apostelen een ereplaats in de boeken van het Nieuwe Testament gekregen. Deze gerijpte vrucht des Geestes wordt ook wel de *leesbril* genoemd voor het héle Woord van God. Het is een noodzakelijk 'hulpmiddel' bij het lezen van het hele Oude en Nieuwe Testament. Nodig is voortdurend Schrift met Schrift te vergelijken, en deze steeds te bezien door de bril van de Romeinenbrief. Aan het einde van zijn derde zendingsreis, na veel bevindelijke en ambtelijke ervaring, is Paulus er door de Geest toe gedrongen om deze zestien hoofdstukken voor de kerk der eeuwen na te laten. De Romeinenbrief getuigt ook van rijke ambtelijke ervaring en diep-bevindelijke oefenin-

gen. Zaken als ellende, verlossing en dankbaarheid, de verhouding Wet en Evangelie, Jood en heiden, verkiezing en verantwoordelijkheid kunnen we er allemaal in terugvinden. Opmerkelijk is juist daarom hoe uitvoerig en nuttig de kanttekeningen bij onze Statenvertaling zijn bij de Romeinenbrief. Neemt u eens rustig de tijd om vers voor vers - met de kanttekeningen erbij - dit geestelijke testament van Paulus te overdenken. Biddend om licht van Boven.

De drie eerste hoofdstukken samengevat, kunnen we zeggen: het gaat over 'slechte' mensen, 'goede' mensen en 'alle' mensen. Het gaat in hoofdstuk 1 over de heidenen, in 2 over de Joden, in 3 over beiden. Het gaat in hoofdstuk 1 over jongste zonen, in 2 over oudste zonen en in 3 over beiden. In hoofdstuk 1 gaat het over mensen die in uitbrekende zonden leven, in 2 over mensen die afgezonderd leven onder het beslag van de Woordenopenbaring, in 3 over beiden. Deze lijn wordt zo helder getrokken. Eerst noemt de apostel de kenmerken van het heidendom, dan de gesteldheid van iemand die leeft onder de bediening van het genadeverbond, maar dan toch

weer állen: allen hebben gezondigd, allen missen de heerlijkheid Gods, er is niemand die goed doet, allen zijn zij afgeweken, te samen zijn zij onnut geworden. Met het aanhalen van het Oude Testament onderbouwt Paulus in hoofdstuk 3 dit Bijbelse mensbeeld. Vooral de Psalmen haalt hij vaak aan. Met als doel? Dat alle mond gestopt zal worden en de ganse wereld - heidens of kerkelijk - zich voor God verdoemelijk zal weten. Er valt niets meer tegen in te brengen. Het rechtvaardige vonnis van God is uitgesproken, het rust op ons allen. Het wacht op uitvoering, wie weet hoe spoedig. Hebt u het al van harte onderschreven? Wat een voorrecht, wanneer we zó in de spiegel van Romeinen 3 ons eigen beeld zien. Wanneer we met een gesloten mond over de aarde gaan en van harte *amen* - dit is waar en zeker! - hebben leren zeggen. Wat zal het Evangelie dan blijken een kracht van God te zijn, tot zalige redding. Als dynamiet, zo krachtig. Heel je rustige, vrome, heilige huisje wordt opgeblazen in de openbaring van de Middelaar. Hij is de vaste Rots van Sions behoud.

v. A.

Onbekende Psalmen

In 1998 verscheen bij uitgeverij De Groot Goudriaan - in samenwerking met de christelijke hogeschool De Driestar - een bundel lezingen onder de titel: Een psalm, een lied. Hierin zijn lezingen van 13 verschillende personen opgenomen, die over dit thema gehouden zijn tijdens een door deze hogeschool georganiseerde studiedag in 1997.

Ds. A. Moerkerken stelt in zijn destijds gehouden lezing "De exegese van de Psalmen" de intrigerende vraag waarom er zoveel Psalmen onbekend zijn. Hierop antwoordt hij o.m. dat de melodieën soms niet eenvoudig zijn en de inhoud ons niet zo 'ligt'. Ten aanzien van dit laatste stelt hij de vraag: zou het toevallig zijn dat de Psalmen 9, 10, 11, 58, 59 en 109, die hij als voorbeelden van onbekende Psalmen noemt, felle aanklachten bevatten tegen de vijanden en de goddelozen? Hij voegt hieraan toe: "Maken de scherpe woorden van deze "wraakpsalmen" ze bij velen ook niet - bewust of onbewust - onbemind? Onbekend maakt onbemind, zeker. Maar maakt het feit, dat een Psalm onbemind is, ook niet dat zij onbekend blijft?"

Het af en toe zingen van onbekende Psalmen in huiselijke kring, op school, op de vereniging, op het koor en in de kerk bevordert dat deze niet langer als zodanig aangeduid behoeven te worden. Dit geldt ook Psalm 59, over welke Psalm u een en ander kunt lezen in het Reformatorisch Dagblad (op pag. 2) van afgelopen week.

Laten we deze gelegenheid benutten, en állen meezingen. Liefde tot de Psalmen moeten we niet alleen met de mond belijden, maar tonen! De praktijk bewijst hoe het ligt.

v. A.

Uit de bibliotheek

Het was vlak voor de zomervakantie dat de vraag telefonisch werd gesteld: 'Kunt u daar op school nog theologische boeken gebruiken?' U begrijpt wel dat we daar volmondig 'ja' op hebben gezegd. Dat hebben we op school geweten. Het schooljaar moest nog beginnen toen we bijna 100 dozen met boeken kregen aangeboden. In de weken die daarop volgden, is deze gehele schenking uitgezocht. Altemaal goed bruikbare boeken. Wat waren de studenten hier blij mee! Vooral omdat er zelfs studieboeken en verklaringen bij waren, die niet zo gemakkelijk kunnen worden aangekocht. En deze schenking was niet de enige.

Vlak daarna ontvangen wij een telefoontje met de vraag om 'wat' boeken op te komen halen. Met een paar grote 'bananendozen' gingen we op pad. En ook nu weer niet tevergeefs. De stapel boeken die we aantroffen, paste niet in de auto, waardoor wij de volgende dag nogmaals de rit hebben gemaakt. Prachtig, zoveel meeleven vanuit onze achterban.

Zo zijn er in de achterliggende maanden verschillende schenkingen gebracht of opgehaald. Dan weer drie, dan weer acht of tien dozen. Met groot en klein waren we even blij.

Nieuwe uitgaven hebben wij ontvan-

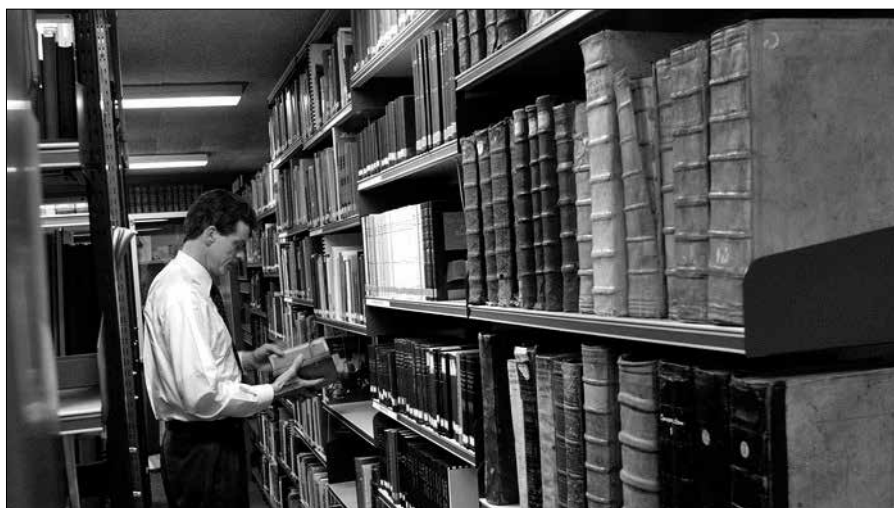
gen van:

Kerkenraad Geref. Gemeenten Dordrecht, via A.Th. H.: Ds. H. Hofman jr. / Sermones sobre el Catecismo de Heidelberg (Spaans).

Lectuurfonds Vrouwenbond Geref. Gemeenten, via Mevr. Heikoop-Gorter: Ds. A. Verschuure e.a. / Gij een Christen!? : Bondsdag 2011. Ds. A. Verschuure, e.a. / Wachten op de morgen : Bondsdag 2012.

Bond van Mannenverenigingen van de Geref. Gemeenten, via dhr. C. van Mourik: Naast het nieuwste nummer van de "Woordwijzer" ook een verslag van de 22^e Bondsdag "De zekerheid van het geloof" / door Ds. J.J. van Eckevelde. Ds. J.W. Verweij / De Toekomst ligt vast.

Uitgeverij Gebr. Koster te Barneveld, via C.G. van Haaren: M. Mead / Jong onder het juk van Christus. Ds. W.C. Lamain / Een handvol geitenhaar, deel 3. A. Comrie / Met Christus verenigd : De eerste twee preken uit de "Eigenschappen des geloofs" hertaald door C. Dubbeld ; Waaraan toegevoegd "Een Schot op Nederlandse bodem". Een overzicht van het leven en werk van A. Comrie / door Ds. A. Moerkerken. Ds. P. Blok / Bij de Jakobsbron: Vijf preken over de Samaritaanse vrouw. Ds. G. Beens / De ziekenbezoeker: Overdenkingen rond het ziekbed. Ds. A. Kok, e.a. / In liefelijke weiden: Acht preken. Ds. A.

Inkijk in de bibliotheek van de Theologische School.

van Straalen / De geopenbaarde Mid-
delaar : Tien preken. John Flavel / Een
ware heilige of het grote werk van een
christen: Verhandeling over Spreuken
4:23. Ds. A. Geuze / Het gans verteerde
Offer en andere typen van Christus:
Achtal preken. Ds. C.A. van Dieren /
Meer dan Jona is hier. Ds. B.J. van Bo-
ven / Het gevogelte des hemels.

**Zending Gereformeerde Gemeen-
ten:** Kees Janse / Bewogen pioniers :
over het zendingswerk van Dini Son-
neveld, Marry van Moolenbroek ,
Coby van Rossum

**Kerkenraad Geref. Gemeente Ter-
neuzen:** Breken & Bouwen: vijftig jaar
Geref. Gem. Terneuzen

Ook voor de docenten en studenten.

Kerkenraad NRC te Chilliwack, via
ds. P. van Ruitenburch: Within Thy
Walls : Fifty-Five Years Bethel Nether-
lands Reformed Congregation Chill-
iwack, B.C., 1952-2007.

**Kerkenraad Gereformeerde Ge-
meente te Kootwijkerbroek:** Ds. A.
Kok, e.a. / In liefelijke weiden: Acht
preken.

Uitgeverij Tarweakker, via dhr. S.
Trouw: Ds. A.E. Honkoop / De Heid.
Catechismus; Met een voorwoord van
ds. J.W. Verweij. Ds. M. van Beek / Tot
roem van Uw genade, deel 1 en 2.

Uitgeverij De Banier: Ds. W. Vis-
scher / Behouden: 20 Bijbelstudies
over Noach. D. Rosbergen / Toch
geloven: Bijbelstudies over de Apos-
tolische Geloofsbelijdenis. Div. / Uit
den schat des Woords, 63^e jaargang,
2012. Alexander Comrie / Verhande-
ling van enige eigenschappen van
het zaligmakend geloof. Hertaald
door C. Bregman. Ds. M. van Kooten
/ De houten broek: Anekdoten over de
preekstoel. H. van Groningen / Jonge-
ren naar het huwelijk. Ds. L. Terlouw
/ Een lege plaats: Omgaan met rouw.
John Owen / Als zonde mij omringt.
J.C. Ryle / Voor al mijn zonden: 49
overdenkingen voor de lijdensweken.
Ds. H. Zweistra / Simsons kracht en
zwakheid: Twaalf Bijbellezingen. Dr.
M.J. Kater / Klopt het wel ...?! : Over
het hart van het christelijk geloof. Ds.
B. Labee / Waarover hebben we het?:
Gedachten over catechisatie. Ds. D.
Heemskerk / Wiens gunst ons troost:
Een preken-serie over de Heid. Cate-
chismus, dl. 1. S. de Jong / De iden-
titeitsgebonden werkgever in het ar-
beidsrecht: Proefschrift Groningen.
J.H. van Doleweerd / Viva Vox Dei:
Over de betekenis van de autopis-
tie van de Schrift voor zending en
Schriftuitleg in de gereformeerde be-
vindelijke traditie. Ds. D. Heemskerk
/ Wiens gunst ons troost: Een pre-

kenserie over de Heid. Catechismus,
deel 2. Ds. D.W. Tuinier / Een blijde
Boodschap: Meditaties & gedichten.
Ds. J.A. Weststrate / Geleid tot de kon-
ing: Een nentral preken over het
Bijbelboek Esther. Ds. Tj. De Jong /
Strijdend erven: Beloftevervulling in
de weg van strijd. Ds. W. Visscher / De
zeven bazuinen: Overdenkingen over
de Openbaringen. Ds. G.J. van Aalst
/ Nodig te weten: Verklaring van de
Heidelbergse Catechismus. Ds. A.T.
Vergunst / Brug naar Genesis. Ds. A.
Schot / Liefde tot elkaar: Gedachten
over het leven als gemeente. H. Fol-
mer, e.a. / Wat zijn u deze stenen? 75
jaar Gereformeerde Gemeente Apel-
doorn. 1937-2012. Ds. P. Molenaar /
De brief aan Titus: Zaligmakende ge-
nade: Serie "Aan u geschreven". Ds.
M. van Kooten / De eerste brief aan
Korinthe : Want gij zijt duur gekocht :
Serie "Aan u geschreven".

Drukkerij Verloop te Alblasterdam:
Ingebonden jaargang De Saambinder.

**Kerkenraad Gereformeerde Ge-
meente Middelharnis,** via M. van der
Boom: Fotoboek Sionkerk Gerefor-
meerde Gemeente Middelharnis.

Guido de Brès-Stichting (SGP): J.W.
van Berkum, e.a. / Toekomst van Is-
raël: Zicht op het conflict tussen Pa-
lestijnen en Joden.

**Stichting vrienden van Heidelberg &
Dordrecht,** via dhr. M. Timmermans:
R. Venning / In der Schule Gottes ler-
nen. Frans Bakker / Yuregin Duasi. Th.
Brooks / Wirksame Massnahmen ge-
gen Satans Hinterlist. G.D. Krumma-
cher / Rechtfertigung und Heiligung.
Uberreiche Gnade: Autobiografie van
John Bunyan. Th. Watson / Den Him-
mel im Sturm erobern. R. Sibbes / Die
von Herzen kommende Demut.

Uitgeverij Den Hertog, via dhr. A.
Bel: Ds. P. van Ruitenburch / Uitge-
stort. Ds. P. van Ruitenburch / Inscher-
pen. Thomas Willcox / Honing uit de
Rots. E.J. Verbruggen / Liefde, serie

thema's voor tieners. Ds. C. Harinck
/ Onderwijzing in de christelijke leer:
52 preken over de Heid. Catechis-
mus. C. Janse / Bewogen pioniers.
H. Smits / Koerswijzer: De Bijbel als
gids bij dagelijks werk en roeping. Ds.
L. Blok, e.a. / Tot de voleinding der
wereld: Acht preken. Zending Geref.
Gemeenten. Ds. D.W. Tuinier / Nooit
uitgeleerd. Bij het afscheid van de ba-
sisschool. Ds. P. den Butter / Driemaal
gezalfd: Van Saul naar David. Pleun
Klein / Onderscheidene gangen: Des
geestelijken levens van des Heeren
volk. Th. Boston / En Henoch wan-
delde met God. Th. Shepard / De ge-
zonde gelovige: Over de evangelische
bekering. Joh. Vreugdenhil / De Kerk-
geschiedenis, 2 delen. Ds. J. Mijnders
/ De gangen van mijn God en Koning:
Tien preken. Ds. P. van Ruitenburch /
Liefdedienst: om jaloers op te wor-
den.

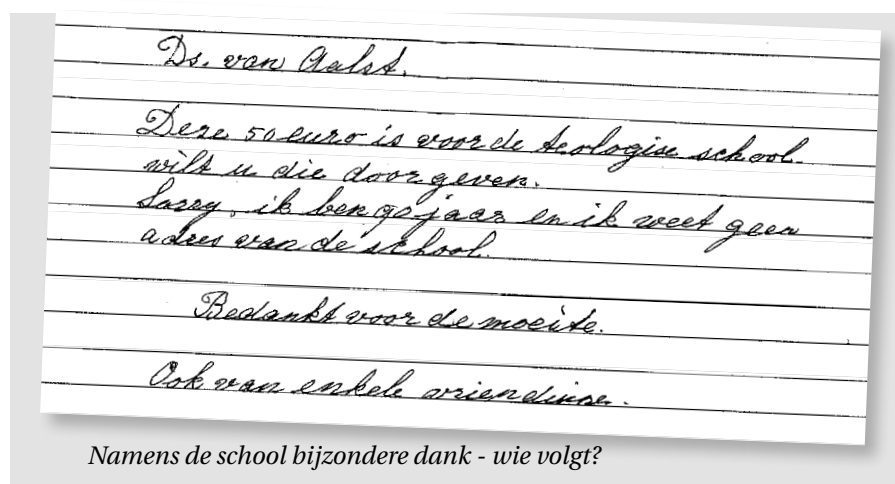
J.P. Neven / Derk Brakke : Uit het le-
ven van een Staphorster ouderling en
zijn vrienden. Ds. D.J. Budding / De
tijd nabij: Bijbelse bezinning op de
oordeelsdag en daarna. Ds. B. Labee
/ Hij sterkt mijn ziel: Overdenkingen
rond het Heilig Avondmaal. Ds. J.J.
van Eckeveld / Geloven en verwacht-
ten: Meditaties over de Nederlandse
Geloofsbelijdenis. Deputaatschap
voor Israël / Troost, troost Mijn volk:
52 meditaties. Dr. W. van Vlastuin /
Naar het hart van Jeruzalem: Over de
betekenis van de geestelijke gemeen-
schap met Christus voor de prediking.

Een volgende keer hopen we ook ver-
slag te doen van de binnengekomen
giften op rek.nr. 3372627 en van al-
len die gebruikte boeken hebben ge-
schonken.

Met een hartelijke groet vanuit de bi-
bliotheek,

Rotterdam,

M. Bal

**"Meer dan Jona is hier",
ds. C.A. van Dieren;
uitg. Gebr. Koster, Barneveld, 2012;
ISBN 978 90 55 51 648 3;
312 blz.; € 22,50.**

Over Jona zijn verschillende Bijbellezingen in boekvorm verschenen. We denken aan die van ds. A. Hoogerland, ds. P. Blok en ds. E. Venema. Blijkbaar geeft het korte bijbelboek steeds weer nieuwe stof tot overdenking. De titel van het boek van ds. C.A. van Dieren luidt: "Meer dan Jona is hier." Daarmee is tevens een belangrijk én aantrekkelijk kenmerk van deze preken getekend. Onze Rijssense medebroeder heeft voluit ernst gemaakt met deze woorden van de Borg en heeft Jona nagespeurd naar trekken van de persoon en het werk van de meerdere van Jona. Zo is Jona een uitnemend type van Christus.

Waar Jona's geschiedenis zulke droevige dieptepunten kende, heeft Christus dit alles genadig op Zich genomen. We lezen: 'Het Goddelijke lot heeft eerst Christus aangewezen, voordat het Jona aanwees'. En: 'Jona vaart een enkele reis van God af op eigen kosten, maar de terugreis is door de Borg en Middelaar betaald'.

De preken kenmerken zich verder door de vele lessen die eruit zijn gehaald. Lessen voor het dagelijkse leven, zoals deze: 'Toen er aan Jona wat te verdienen viel, hebben ze niet al teveel gevraagd. Als het onze portemonnee raakt, zijn we niet al te nauwkeurig en raken onze principes al snel op de achtergrond'.

Maar ook treffen we steeds praktikale lessen aan. Die lessen, zo viel me op, zijn doorgaans kort en kernachtig verwoord. Zoals op blz. 36 over de naam HEERE: 'Dat betekent aan de ene kant dat de Heere voor Jona niet opzij gaat, maar aan de andere kant ook voor zo'n ellendeling, zo'n wegloper de Onveranderlijke blijft'. Of: 'Kijk, zolang Jona aan boord zit, raken de zeelieden hun last niet kwijt'.

Het is ds. Van Dieren opgevallen dat in de vier hoofdstukken van Jona zo vaak sprake is van Gods deugden van alwetendheid, almacht, genade, lankmoedigheid, liefde. Over deze laatste las ik een zin (blz. 80) waarvan ik, denk ik, wel de bedoeling begreep, maar die wellicht

anders verwoord had moeten worden. Het is de zin dat God Jona liever had dan de Zoon van Zijn eeuwige liefde. De bedoeling van de zin is deze: God gaf Zijn eigen Zoon over in de allerdiepste diepten en dat ook voor een Jona. Maar ook in die overgave bleef de allerhoogste en volmaakte liefde van God tot Zijn Zoon. Deze bleef 's Vaders beminde Zoon, al trok de Vader de uitlating van Zijn liefde in en daalde het zwaard van Gods recht op de Borg. Daarmee werd echter Gods liefde tot Jona niet groter dan de volmaakte liefde tot Zijn Zoon. De liefde tot Zijn Zoon verheerlijkte Zich in de liefde tot Jona.

Uit de keurig uitgevoerde prekenbundel blijkt dat het boek Jona ons meer leert over de God van Jona dan over Jona zelf. Jona moest Jona worden, wij moeten worden wie we geworden zijn, opdat God in ons leven waarlijk God zou worden. Als het boek daartoe gezegend wordt, is het voor de auteur zeker meer waard dan een welgemeende aanbeveling van een medebroeder.

Middelburg, ds. J.M.D. de Heer

**"Op verzoek van vromen vertaald",
Jan van de Kamp;
uitg. Boekencentrum, Zoetermeer;
ISBN 978 90 239 2110 3;
168 blz.; € 17,50.**

De titel van dit boek maakt nieuwsgierig: "Op verzoek van vromen vertaald". Wat is vertaald en waarom? Om die vragen beantwoord te krijgen, heeft de schrijver veel moeite moeten doen. Vele maanden zoeken naar gegevens in oude Duitse bibliotheken.

Het gaat hier om de gunning van Gods volk en knechten. Vanuit de liefde tot God en hun naasten probeerden ze geestelijke schatten, die ze vonden in buitenlandse boeken, aan hun eigen volk door te geven.

Jan van de Kamp promoveerde in 2011

op een proefschrift aan de faculteit der Godgeleerdheid van de Vrije Universiteit van Amsterdam. Dit boek is er een bewerking van. Het beschrijft een stuk kerkgeschiedenis van 1667 tot 1697 over Duitse vertalingen van gereformeerde stichtelijke lectuur.

Interessant zijn de verbanden tussen Nederlandse, Engelse en Duitse vromen die op hetzelfde aanbeeld slaan en zoals de voorkant van het boek ook vermeldt, de rol van netwerken die daarin een rol spelen.

Als jongen las ik met instemming het boek "Pia Desideria" van Jacob Spener. Toen dacht ik nog: wat die man schrijft, is eigenlijk vanzelfsprekend, of behoort althans zo te zijn. Later begreep ik pas dat hij de vader van het Duitse piëtisme is geweest. Hij heeft onder meer uit de geschriften van Johan Arndt en de puriteinen een vroomheidsbeweging op gang mogen brengen die wij kunnen vergelijken met het werk van onze oudvader Willem Teellinck, de vader van de Nadere Reformatie. Of met William Perkins in Engeland die zelfs wel de vader van het piëtistisch Puritanisme wordt genoemd. Mooi om te lezen dat een boek als "Des Christens groot interest" van Guthrie toen al circuleerde tussen Engeland, Duitsland en Nederland.

Volledigheid is in een dergelijke studie een onmogelijkheid. Een naam die steeds terugkomt en met ere genoemd wordt, is die van de predikant Theodor Undereyck (1635-1693). Undereycks voorgelacht was uit de zuidelijke Nederlanden afkomstig en naar Duisburg gevlucht. Zo studeerde hij in Duisburg, maar ook in Utrecht bij Voetius en bij Coccejus in Leiden. In Utrecht werd Undereyck diepgaand beïnvloed door de predikanten Jodocus van Lodenstein en Justus van den Bogaert. De laatste noemde hij het middel tot zijn bekering. Na zijn studie maakte Undereyck een lange studiereis door Frankrijk en Engeland, waar hij kennis maakte met het puritanisme. Veel heeft hij mogen betekenen voor de vromen in Duitsland. Een kenmerk: hij wilde de geschillen uit de buurlanden niet verspreiden onder zijn eigen volk.

Er is veel meer over dit boek te zeggen, maar u begrijpt dat dit werk ook voor nu zijn waarde heeft. Vooral voor een stichting zoals Vrienden van Heidelberg en Dordrecht. Die mag toch ook op uw steun rekenen? Ik geloof – over de landsgrenzen heen – in de gemeenschap der heiligen.

M. Timmermans, Veen
Secretaris Stichting
Vrienden van Heidelberg en Dordrecht

KERKNIEUWS

■ BEROEPINGSWERK

BEROEPEN

Te Emmeloord:

ds. J.J. Tanis te Middelburg-Zuid;

Te Poederloijen:

ds. B. van der Heiden te Alblasserdam;

Te Tholen: ds. G. van Manen te Elspeet.

BEDANKT

Voor Tricht-Geldermalsen:

ds. M. Joosse te Hendrik-Ido-Ambacht.

■ EMERITAAT

DS. A.B. VAN DER HEIDEN

De classis Gouda heeft in haar vergadering van 1 februari 2013 op de meest eervolle wijze emeritaat verleend aan ds. A.B. van Heiden (geb. 1943), ingaande 1 september 2013.

Ds. Van der Heiden heeft gedurende zijn 34-jarige periode als predikant de gemeenten Enkhuizen, Doetinchem, Utrecht en Oostkapelle gediend en dient thans de gemeente van Benthuizen.

Hij heeft van 1981 tot 2005 zitting gehad in het Zendingsdeputaatschap, van 1981

tot 1996 in het Deputaatschap Bijzondere Noden en is sinds 1990 Deputaat Buitenlandse Kerken. Sinds 2001 is hij lid van het Curatorium van de Theologische School van onze gemeenten.

J. Bloemendaal, scriba

■ DOVENDIENST TE DORDRECHT

Op **16 februari** hoopt ds. A.T. Huijser voor te gaan in een aangepaste kerkdienst voor doven en slechthorenden in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente te Dordrecht, Mauritsweg 286. Deze dienst begint om 15.00 uur. Horenden zijn eveneens hartelijk welkom.

■ MUTATIE KERKELIJK JAARBOEK 2012

Pag. 468, **evangelisatiepost "De Bron" te MERKSEM.**

Het adres van deze evangelisatiepost is m.i.v. 9 februari 2013: Jaak de Boeckstraat 21, 2170 Merksem (B).

BERICHTEN

■ VOORLICHTING OPLEIDING DOCENT GODSDIENST (CGO-HBO)

De CGO houdt op **donderdag 14 februari** een voorlichting *uitsluitend* voor de opleiding tot godsdienstdocent in het gebouw van de chr. hogeschool Driestar *educatief*, Burg. Jamessingel 2 te Gouda. U bent welkom tussen 19.00 en 21.00 uur. Het programma kunt u vinden via www.cgo.nu. Volgende voorlichtingsmomenten zijn gepland op zaterdagmorgen **9 maart**, dinsdagavond **14 mei** en woensdagavond **15 mei**.

■ VERKOPING TE MEEUWEN

De zendingskrans Draagt Elkanders Lasten uit Meeuwen hoopt op **vrijdag 15 februari** haar jaarlijkse verkoping te houden in de kerkzaal van de plaatselijke Geref. Gemeente, Laan 13. De opbrengst is voor de zending en de evangelisatiepost in Tilburg.

■ ZANGAVOND IN KAMPEN

Koor- en samenzangavond op **zaterdag 23 februari**, aanvang: 19.30 uur, in de Bovenkerk te Kampen, m.m.v. het Noordermannenkoor en organist Harry Hamer. Opening en sluiting: ds. J.W. Verweij. Spreker: dhr. W. Visser. Toegangsprijzen: volwassenen € 4,-, kinderen € 2,-, per gezin maximaal € 12,50.

■ BIJEENKOMST FEBE TE MAARTENSDIJK

De vereniging van werkers in de gezondheidszorg Febe, hoopt **donderdag 14 februari** een bijeenkomst te houden met als thema: 'Zorg/begeleiding ná verliezen'. Spreker: dhr. E. Treur (begravenisondernemer). Locatie: Hervormd Centrum, Dorpsweg 42B te Maartensdijk. Aanvang: 19.30 uur. Zie ook: www.febezorg.nl

Een stem uit het verleden

Ik zal u geven het land Kanaän, het snoer van ulieder erfdeel.

Psalm 105:11

Dat de Heere Jakob zou geleiden zou niet eindigen bij Pniël. O nee, dat gold zijn hele leven, tot het einde toe. Zo is het met al Gods kinderen. Zij zijn allen afhankelijk van de leiding en de bescherming Gods.

Christus is hun machtige Verlosser, en de Heilige Geest is hun trouwe Leider door bezaaide en onbezaaide landen. Daar was Jakob niet meer ongelukkig. De ogen die eens gezien hebben, zullen niet meer terugzien. En wat God beloofd heeft, bevestigt Hij ook. Hij is immers de onveranderlijke en getrouwe God. Niet een van Zijn kinderen valt er ooit op de aarde.

God zou Jakob terugbrengen in het land, waar hij nu uitgevlucht was voor de haat van Ezaü. God had het land Kanaän aan Abraham en Izak beloofd, maar nu ook aan Jakob. En al zou het twintig jaar duren, Gods beloften zouden niet feilen. Die vervulling zou wel door tegenstrijdige en raadselachtige wegen gaan voor Jakob, maar desniettemin: 'God houdt getrouw Zijn Woord.'

Wanneer de Heere ons iets beloofd, dan zijn wij geneigd om dadelijk allerlei beschouwingen te maken, maar onze berekeningen falen altijd. God laat Zich niet narekenen. Het is meestal Gods gewone weg om Zijn beloften te vervullen op een tijd dat wij het niet meer bekijken en verwachten kunnen. God zou Jakob wederbrengen in het land dat hij nu verliet. Hij zou terugkeren op Gods tijd, en op een wijze zoals God die bepaald had.

Het zou wel twintig jaar duren eer het zou gebeuren, maar God zou de weg banen, dat het geschieden zou. En dan ook wel zo, dat het tot roem van Gods Naam zou zijn. God zou Jakob niet verlaten, totdat Hij gedaan zou hebben, hetgeen Hij tot hem gesproken had.

*De HEER' zal, op mijn smeken,
Geen hulp mij doen ontbreken;
Hij houdt getrouw Zijn woord.*

wijlen ds. W.C. Lamain

KERKDIENTEN

■ ZONDAG 10 FEBRUARI 2013

Aagtekerke 9.30 uur ds. D.W. Tuinier en 19.00 uur ds. A.J. Gunst; Alblasterdam 9.30 en 16.30 uur ds. B. van der Heiden; Alphen a/d Rijn 16.00 uur ds. M. Golverdingen; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur ds. W. Visscher; Amsterdam-Noord 16.00 uur ds. J. IJsselstein; Apeldoorn 9.30 en 16.00 uur (H.D.) ds. A.A. Brugge; Arnhem 10.00 en 17.00 uur stud. J. van Laar; Barendrecht 10.00 en 16.30 uur ds. L. Terlouw; Barneveld-Centrum 9.30 (H.A.) en 19.00 uur ds. D. de Wit; Barneveld-Zuid 9.30 (H.A.) en 19.00 uur ds. G. Bredeweg; Beekbergen 10.00 uur ds. J.M. Kleppe; Berkenwoude 19.00 uur ds. W. Silfhout; Bodegraven 10.00 uur ds. J. Driessen en 18.45 uur ds. R. Kattenberg; Borssele 18.00 uur ds. C. Sonneveld; Boskoop 9.30 uur ds. M. Golverdingen en 18.30 uur ds. J. van Rijswijk; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 en 16.30 uur ds. W. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 10.00 uur ds. A. Moerkerken en 19.00 uur ds. M. Joosse; De Valk-Wekerom 9.30 en 19.00 uur ds. B.J. van Boven; Dirksland 10.00 (H.A.) en 18.00 uur ds. J. Schipper; Doetinchem 9.30 en 18.30 uur ds. A.P. Baaijens; Dordrecht 10.00 en 17.00 uur ds. H. Hofman; Ede (Verl. Maanderweg 33) 12.15 (H.D.) en 19.00 uur ds. A.A. Brugge; Elspeet 10.00 (H.A.) en 18.30 uur ds. G. van Manen; Enkhuizen 9.30 (H.A.) en 16.00 uur ds. G. Heijkamp; Enschede 15.00 uur ds. A. Schreuder; Enter 15.00 uur ds. A.P. Baaijens; Ermelo 9.30 (H.A.) en 18.30 uur ds. P. Melis; Genemuiden 9.30 en 15.30 uur ds. C. Hogchem; Goes 9.30 en 18.00 uur ds. C.J. Meeuse; Gorinchem 10.00 en 16.00 uur ds. L. Blok; Gouda 9.30 en 16.30 uur ds. G. Clements; Goudswaard 15.00 uur ds. G. Pater; 's-Gravenhage 19.00 uur (Tegenstrijdige vermelding) ds. G. Clements; 's-Gravenpolder 18.00 uur ds. G.J.N. Moens; 's-Gravenzande 9.30 (H.A.) en 15.30 uur ds. J. van Rijswijk; Haamstede 16.00 uur ds. C.G. Vreugdenhil; Hardinxveld-Giesendam 9.30 (H.A.) en 18.00 uur ds. W.J. Karels; Hendrik-Ido-Ambacht 10.00 en 16.30 uur ds. M. Joosse; Herkingen 14.30 uur stud. H.A. van Zetten; Hilversum 19.00 uur ds. W. Visscher; Hoofddorp 9.30 uur ds. J. IJsselstein; Hoogvliet 10.00 uur ds. J.S. van der Net en 19.00 uur stud. C. van Ruitenburg; Houten 17.00 uur (H.D.) ds. J.S. van der Net; Kampen 18.00 uur ds. J.M. Kleppe; Kapelle-Biezeling 16.30

uur ds. C. Harinck; Klaaswaal 9.30 (H.A.) en 18.00 uur ds. G.J. van Aalst; Kootwijkerbroek 10.00 (H.A.) en 19.00 uur ds. G. Beens; Krimpen a/d IJssel 9.30 en 16.30 uur ds. P. Mulder; Leerdam 10.00 uur ds. M.J. van Gelder en 14.30 uur ds. H. Hofman; Leiderdorp 10.00 uur ds. H. Paul; Lelystad 16.00 uur ds. R. Kattenberg; Lisse 16.30 uur ds. J. Driessen; Meeuwen 14.30 uur ds. M. Karens; Meliskerke 9.30 en 14.30 uur ds. G.J.N. Moens; Melissant 10.00 en 18.00 uur stud. H.A. van Zetten; Middelburg-Centrum 9.00 en 16.00 uur ds. J.M.D. de Heer; Middelburg-Zuid (in kerkgebouw Middelburg-Centrum) 11.30 (H.A.) en 18.30 uur ds. J.J. Tanis; Middelharnis 9.30 (H.A.) en 18.00 uur ds. S. Maljaars; Moerkapelle 9.30 en 18.30 uur ds. W. Harinck; Naaldwijk 19.00 uur ds. G. Clements; Nieuw-Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. A. Vermeij; Nieuwerter Aa 19.00 uur ds. J. IJsselstein; Nieuwerkerk 9.30 uur (bev. ambtsdr.) ds. A.J. Gunst; Nijkerk 14.30 uur ds. A. Verschuur; Nunspeet 9.30 (H.A.) en 15.00 uur ds. A. Schot; Oosterland 10.00 en 18.30 uur stud. P.D. den Haan; Oostkapelle 18.30 uur (H.D.) ds. R.A.M. Visser; Opheusden 10.00 en 18.30 uur ds. G.M. de Leeuw; Oud-Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. G. Pater; Oude-Tonge 14.30 uur stud. P.D. den Haan; Poederloijen 15.00 uur ds. A.T. Huijser; Poortugaal 9.30 (H.A.) en 16.00 uur ds. C. Neele; Puttershoek 18.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Rhenen 10.00 en 18.00 uur ds. F. Mulder; Ridderkerk 9.30 en 16.30 uur stud. C. van Ruitenburg; Ridderkerk-Slikkerveer 9.30 uur ds. A.B. van der Heiden en 19.00 uur ds. L. Blok; Rijssen-Noord 9.30 (H.A.) en 18.30 uur ds. C.A. van Dieren; Rijssen-Zuid 9.30 (H.A.) en 18.30 uur ds. A. Schreuder; Rilland-Bath 14.00 uur ds. C.J. Meeuse en 18.30 uur stud. S.W. Janse; Rotterdam-Alexanderpolder 15.30 uur ds. M.J. van Gelder; Rotterdam-Centrum 10.00 uur ds. J. Mijnders en 16.00 uur ds. G.W.S. Mulder; Rotterdam-IJsselmonde 14.30 uur ds. L. Terlouw; Rotterdam-Zuidwijk 15.15 uur ds. A.B. van der Heiden; Scherpenisse 9.30 en 18.30 uur ds. E. Bakker; Scherpenzeel 10.00 en 18.30 uur ds. A. Verschuur; Scheveningen 15.30 uur ds. W. Harinck; Sint Philipsland 14.30 uur ds. E. Bakker; Sliedrecht 9.30 (H.D.) en 18.00 uur ds. A.T. Huijser; Soest 9.30 en 16.00 uur stud. P.G. Heijkamp; Spijkenisse 10.00 en 15.00 uur

stud. S.W. Janse; Stad aan 't Haringvliet 14.30 uur ds. J. Schipper; Stolwijk 10.00 en 19.00 uur ds. G. Hoogerland; Terneuzen 10.00 en 15.30 uur ds. R.A.M. Visser; Terwolde - De Vecht 9.30 en 14.30 uur ds. K. Boeder; Tricht-Geldermalsen 18.30 uur ds. M.J. van Gelder; Uddel 10.00 (H.A.) en 18.30 uur ds. G. Mouw; Urk 10.00 en 17.00 uur ds. J. van Belzen; Utrecht 10.00 (H.A.) en 16.30 uur ds. A.J. de Waard; Veenendaal 9.30 (H.A.) en 16.30 uur ds. B. Labee; Vlaardingen 10.00 uur ds. C. Harinck; Vlissingen 9.30 uur ds. C.G. Vreugdenhil; Waardenburg 10.00 en 18.30 uur ds. M. Mondria; Wageningen 15.30 uur ds. F. Mulder; Werkendam 10.00 en 18.00 uur ds. M. Karens; Westkapelle 14.00 uur ds. J.M.D. de Heer; Wierden 17.00 uur ds. K. Boeder; Woerden 16.30 uur ds. H. Paul; Yerseke 9.30 en 18.00 uur ds. C. van Krimpen; Zeist 10.00 en 18.30 uur ds. J.J. van Ekeveld; Zoetermeer 10.00 en 18.30 uur ds. G.W.S. Mulder; Zwijndrecht 9.30 en 16.30 uur ds. J.W. Verweij; Zwolle 19.00 uur ds. A. Schot.

■ DINSDAG 12 FEBRUARI 2013

Boskoop 19.30 uur ds. S. Maljaars; Lisse 19.45 uur ds. A.A. Brugge; Oud-Beijerland 19.30 uur ds. G. Pater; Rotterdam-Centrum 19.45 uur ds. M. Karens; Westzaan 19.30 uur ds. F. Mulder.

■ WOENSDAG 13 FEBRUARI 2013

Aalburg 19.30 uur ds. G.M. de Leeuw; Barneveld-Centrum 19.30 uur (H.D.) ds. D. de Wit; Beekbergen 19.30 uur ds. C.A. van Dieren; Capelle a/d IJssel-West 19.45 uur ds. A. Vermeij; Dinteloord 19.30 uur ds. W. Silfhout; Eindhoven 19.30 uur ds. K. Boeder; Elspeet 19.30 uur ds. G. van Manen; Hilversum 19.45 uur ds. B. van der Heiden; Hoofddorp 19.45 uur ds. J.S. van der Net; Melissant 19.30 uur ds. J. van Rijswijk; Ouddorp 19.30 uur ds. G. Pater; Poederloijen 19.30 uur ds. G. Bredeweg; Poortugaal 19.30 uur stud. C. van Ruitenburg; Rijssen-Zuid 19.30 uur ds. A. Schreuder; Rotterdam-IJsselmonde 19.30 uur ds. A. Schot; Scherpenisse 19.30 uur ds. E. Bakker; Soest 19.30 uur ds. M. Mondria; Stolwijk 19.30 uur ds. G. Hoogerland; Urk 10.00 en 17.00 uur ds. J. van Belzen; Veen 19.30 uur ds. W. Visscher; Vlaardingen 19.30 uur ds. L. Blok; Werkendam 19.30 uur ds. M. Karens; Zeist 19.30 uur ds. J.J. van Ekeveld; Zwijndrecht 19.30 uur ds. F. Mulder.

■ DONDERDAG 14 FEBRUARI 2013

Aalst 19.30 uur ds. J. van Belzen; Alphen a/d Rijn 19.30 uur stud. J. van Laar; Apeldoorn 19.30 uur ds. J. van Rijswijk; Borssele 19.30 uur stud. P.D. den Haan; Kootwijkerbroek 19.30 uur ds. G. Beens; Leerdam 19.30 uur ds. M. Mondria; Naaldwijk

19.45 uur ds. J.W. Verweij; Opheusden 19.30 uur ds. G.M. de Leeuw; Oude-Tong-ge 19.30 uur ds. J.M.D. de Heer; Sprang-Capelle 19.30 uur ds. C. Sonneveld; Tricht-Geldermalsen 13.45 uur (huw.bev.) ds. B. Labee; Waarde 19.30 uur stud. H.A. van Zetten; Wierden 19.30 uur (H.D.) ds. C. Hogchem.

■ VRIJDAG 15 FEBRUARI 2013

Nunspeet 14.00 uur (huw.bev.) ds. L. Blok; Poortugaal 14.00 uur (huw.bev.) ds. C. Neele; Scherpenzeel 13.15 uur (huw.bev.) ds. A. Verschuure.

■ ZATERDAG 16 FEBRUARI 2013

Dordrecht 15.00 uur (dovendienst) ds. A.T. Huijser.

■ EVANGELISATIESAMENKOMSTEN ZONDAG 10 FEBRUARI 2013

Alkmaar ('t Wuiver 2a, Oudorp) 10.00 en 16.30 uur evang. G. Baan; Amsterdam (Looiersgracht 70) 10.30 en 17.00 uur evang. J. Krijgsman; Emmen (Prinsessellaan 6 l) 9.30 en 15.30 uur evang. C. van Drunen; Leeuwarden (Achter de Hoven 2c) 9.30 en 16.00 uur evang. S. de Visser; Merksem (Oude Bareellei 64) 10.00 en 17.00 uur evang. A. van Setten; Tilburg (Offenbachstraat 105) 10.00 en 18.30 uur evang. H.J. van den Boogaart.

Voor alle in dit nummer genoemde toekomstige data geldt:

Indien de Heere wil en wij leven.

ADVERTENTIES

Luxe fotokaarten

voor elke gelegenheid
Scherpe prijs voor uw eigen
vereniging en/of goede doel.
www.scheurfotokaarten.nl

RIJSSEN, Te huur

ruime vrijst. vakantiewoning.
3 sl.k.-wasm.-droger.
Vanaf 30 maart vrij. 0548-513269

Kamer te huur in het centrum
van **Bodegraven** voor dame
op de 1e etage voorzien van keuken,
toilet en douche.
Info 0172-650224 of 06-53132214

Elspeet te huur vak.huisje 4 pers.
tel 0577-491044 of 06-10322703

Jg vrouw zoekt zelfstandige
WOONRUIMTE in regio Rhenen,
Veenendaal, Lunteren.
Tel 0651778659 / annabel@solcon.nl

NORWICH, (Ontario) Canada.

Te huur voor uw vakantie.
Onze woning, voor 2/6 personen.
Dichtbij kerk.
Voor meer informatie
E-mail joanne.otten123@gmail.com
of tel. 0548-513725

Auto's te huur

in Chilliwack BC, Canada.
www.CanadianHolidayRentals.ca
001-604-799-7607

Te huur ruime, sfeervolle
vakantiewoning in ZEELAND.
6-8 pers. Tel: 0113-302209
www.boerderijvakantiezeeland.nl

Oosterland (Zld): vak.huis te huur,
2/4 pers, mooi/gezellig, vrij uitzicht,
CV, vrij tot wk 29, v.a. wk 33,
tel: 0111-644950

Begrafenisverzorging Kamsteeg

*Waar ú ook woont, wij zijn dag en nacht bereikbaar
Wij verzorgen alleen begrafenissen*

0183 - 44 94 94

Hoofdgraaf 5 - 4281 NM Andel
www.begrafenisverzorgingkamsteeg.nl

Werkendam: A.L. Bor, tel. 0183-512859
Bommelerwaard: tel. 06-53 53 33 22
Sliedrecht: R. Mauritz, tel. 0184-785978

*Een respect- en stijlvolle
uitvaart is onze zorg*

Te huur: Bovenverd.1 of 2 pers.
met bad, vaatwasser, oven,
schuurtje en overdekt terras.
In buitengeb. Lunteren.
€ 475,- excl. 06-22424141

Zeeland: gezellige minicamping
Bruinisse. Ruime kampeerplaatsen
en caravanverhuur.
Nieuw!!! Luxe SAFARITENT
vanaf mei te huur.
Vraag naar foto's en prijzen!!!
www.dewelblok.nl / tel 0111-482523

Chalet te huur in Garderen
in privé bos voor 5 pers.
voorzien van alle gemakken.
Unieke locatie, bijzonder mooi voor
natuurlijkhebbers. Veel privacy.
Info 0172-650224 of 06-53132214

Te huur aangeboden:
Ruime (tijdelijke) woning.
Geschikt voor 2 werkende personen.
In Barneveld/ Kootwijkerbroek.
Tel. 06-22898360

Te huur aangeboden een
vrijstaande houten woning landelijk
gelegen in Land van Heusden en
Altena. Tel. 06-22984368

Margrietstraat 30 • 4401 EZ Yerseke
Tel. 0113 - 57 36 81 • Mob. 06 - 222 96 733
E-mail: info@burgtours.nl • Website: www.burgtours.nl

Wegwijs stand 3.A.031

12-daagse Kerkhistorische busexcursie Schotland

maandag 22 juli t/m vrijdag 2 augustus
o.l.v. Wim Kolijn (oud voorzitter SGP)

6-daagse busexcursie Engeland - John Bunyan

maandag 2 t/m zaterdag 7 september
o.l.v.: Cees van den Bovenkamp

Holten/Rijssen

In prachtomgeving te huur een ruime 6-pers vakantiebungalow met cv, wasm, droger, enz. Vlakbij fiets-, wandelpaden en kerken. Interessante prijzen. Info: 0180-521219

Vakantiewoning "Haus Irmgard"

Gelegen op de Hunsrück (Duitsland) ± 25 km vanaf de moezel en ± 25 km vanaf de Rijn. 25 slaapplekken, onderverdeeld in div. appartementen. www.hausirmgard.nl 0621291825

Voordelig met hele gezin in eigen sfeer op vakantie?

Voor € 495,- all-in per week staat uw stacaravan in Oostenrijk klaar. 's Zomers worden er Nederlands-talige kerkdiensten georganiseerd. Meer info www.es-vakanties.nl of bel 055 3030083

Te huur 6 persoons vakantiehuis **Ouddorp** Goeree overflakkee v.a.g.v. Niet ver van zee. Met wasmachine en fietsen. Inl. 050-5347334

Huis te huur in Rijssen
week 30 - 31
0640081980 na 19.00 uur

Huwelijksbureau voor Gereformeerde Gezindte.

Voor alleenstaanden die op zoek zijn naar een partner uit de EIGEN achterban.

Huwelijksbureau voor Gereformeerde Gezindte.

is landelijk werkend. Voor meer informatie kijkt u op: www.HvGG.nl of belt u 06 130 28 26 0.

PSYCHOLOGENPRAKTIJK BROWER

BEHANDELING • BEGELEIDING
ONDERZOEK • ADVIES

Hulpverlening aan kinderen, jongeren en volwassenen

O.a.: ADHD • angst • burn-out • depressie • faalangst • fobie • gedragsproblemen • identiteitsproblemen • lichamelijke spanningsklachten • negatief zelfbeeld • onzekerheid • opvoedingsproblemen • paniek • piekeren • PDD-NOS • relatieproblemen • slaapproblemen • somberheid • spanning • stress • syndroom van Asperger.

RIDDERKERK
Verlengde Kerkweg 11

BARNEVELD
Wilhelminastraat 14

METEREN
(Geldermalsen)
Dorpsstraat 18

Info: **Informatie en aanmelding via:**
Tel: 0180 - 42 69 55
E-mail: info@psychbrouwer.nl
Website: www.psychbrouwer.nl

Vakantieoord Holsappel Al 60 jaar een begrip.

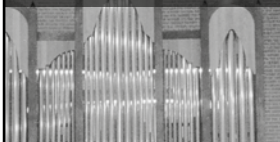
Boek nu u vak 6/7 en 8 pers. bungalows v.a.g.v met veel rust en ruimte in vertrouwde sfeer nu vanaf € 60,- p/w excl. bel voor info 0548-512790 of kijk op www.vakantieoordholsappel.nl

T.h. in buitengebied **Aagtekerke**, ruime vrijstaande vakantiewon. (max. 8 pers.) Slaapk. en sanitair op b.g. Grote tuin met uniek en vrij uitzicht over Walcheren. Tel. 0118-582953 / 06-51606215

 HARKES *Persoonlijke zorg voor uw begrafenissen*
Telefoon (0172) 21 21 22
Dokter Hamburgerlaan 59 - 2771 JR Boskoop
*Wij verzorgen alleen begrafenissen
Dag en nacht bereikbaar - overal te ontbieden*

Orgelbouw Advies Commissie

een betrouwbare partner!

nieuwbouw • restauratie • overplaatsing • onderhoud

ook voor akoestische vraagstukken

Neem voor meer informatie contact op met
Dhr. H. den Hollander
Tel. (010) 435 44 35

Vereniging van Organisten der Gereformeerde Gemeenten

Verrassend Texel
v.a. € 649,- **Maandje d'r uit...**

ZOEK EN BOEK VIA WWW.DEVERRASSING.NL
OF NEEM CONTACT OP MET: 0222 31 89 06

Annette van Maaren (Msc.)
Reformatisch Psycholoog

Haastrecht Oudewater
Montfoort Gouda
0348-558000 of 06-42504158
www.phhaastrecht.nl

Psychologische Hulpverlening

Voor een zorgzame begeleiding

 KOSTER
Begrafenisonderneming

Barneveld,
Scherpenzeel e.o.
A. Koster
Telefoon: 033 277 0555

Kantoor: Stationsweg 411
3925 CD Scherpenzeel

Centraal nummer (24 uur):
033 277 0555

CHALET te KOOP,

of per 1 februari te HUUR.
In buitengebied van Ochten.
50 m² woonoppervlakte.
Chalet is van 2006. Nog als nieuw.
Vraagprijs € 98.500,- kk.
of € 800,- per maand incl.
Voor info: 06-30987190

T.H. R 7-pers. chalet op camping **De Wolfskuylen in Drenthe**.
Tevens 7-pers. vak. huis in Uddel.
Tel. 0341-561699/ 06-23735516.

Te huur: grote stacaravan op camping in **Elspeet**.
Bezetting: week 30, 31 en 32
Inl. 06-29403665.

Te huur zomerhuis.
Omgeving Lieren, Beekbergen, Apeldoorn. Geschikt voor 6 personen. Bel gerust voor info naar tel. 055-5062744.

0182 - 35 15 20
voor de Krimpenerwaard
Gouda & omstreken
 Speksnijder Begrafenisverzorging
www.speksnijderbegrafenisverzorging.nl

Van Horssen bv

BOEKHANDEL & UITGEVERIJ
Dorpsstraat 100 - 3881 BE PUTTEN
Tel. 0341 36 22 77 - info@van-horssen.com
www.van-horssen.com

Het juiste adres voor:
Bijbels, Theologische boeken, Leesboeken voor jong en oud, Voordeelboeken, Tweedehands, CD's en bladmuziek.

 VAN STAVEREN
Begrafenisverzorging
Sumatrastraat 11 ~ 2405 EM Alphen aan den Rijn
Dag en nacht bereikbaar, in elke regio
(0172) 23 33 38
Wij verzorgen alleen begrafenissen

BJanssen

Begrafenisverzorging op de Bevelanden en Tholen

Havikskruid 10, Kapelle
0113-33 09 36

Binnenkamer 11, Tholen
0166-60 73 19

www.begrafenisverzorging-janssen.nl

- Nette **hulp** bij het **huishouden** voor vader?
- Beter omgaan met uw zoon met **autisme**?
- Weer een **gezellige gezinsmaaltijd**?
- Hulp bij het **douchen** voor uw moeder door een bekwame verzorgende?
- **Mantelzorg** ondersteuning?

Agathos is een reformatorische organisatie en biedt zorg en hulp aan iedereen die dat nodig heeft.

(010) 26 40 777
www.agathos-thuiszorg.nl

Agathos is onderdeel van Lelie zorggroep (leliezorggroep.nl).

Alle nieuwe titels
www.derooboeken.nl

E. Treur
Kroostweg 22
3704 ED Zeist
Telefoon 030 - 6924258
Mobiel: 06 - 57315689
www.begrafenisondernehmungtreur.nl
info@begrafenisondernehmungtreur.nl

Begrafenisondernehmung Treur

Wij verzorgen alleen begrafenissen

Psychologiepraktijk Van Pelt

Behandeling van volwassenen met psychische problemen

Rozenhof 33-303 • 3311 JT Dordrecht
T 078-2000250 • E info@praktijkvanpelt.nl
www.praktijkvanpelt.nl

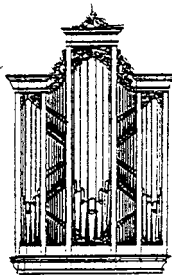
ORGEL OF PIANO KOPEN?

Joh.deHeer

méer dan muziek, sinds 1898.

Leeghwaterstraat 46/47 Sliedrecht
facebook.com/johdeheer • www.johdeheer.nl

Orgelmakerij Boogaard

Gravenstraat 4
7461 TN RIJSSSEN
Telefoon 0548-521637
Telefax 0548-544904

Nieuwbouw-Restauratie-Stem- en onderhoudswerk.

Begrafenisondernehmung

De Jongh

Voor een waardige en stijlvolle verzorging van begrafenissen.

Met aandacht voor uw persoonlijke wensen.

In alle rust, vertrouwelijk en met bescheidenheid.

Wij verzorgen alleen begrafenissen, door het gehele land, en zijn dag en nacht persoonlijk bereikbaar.

Hardinxveld-Giessendam	0184 - 611154
Waardenburg	0418 - 652039
Werkendam	0183 - 701017
Papendrecht	078 - 6412740

www.begrafenisondernehmungdejongh.nl

kina
begrafenisverzorging

D.W. Schipper
010-458 31 12
Capelle a/d IJssel

J. Kooijman
0182-58 39 32
Gouda

Dag en nacht bereikbaar

WIJ VERZORGEN ALLEEN BEGRAFENISSEN

Uw dealer van

Johannus Monarke Content Domus

Ruime keuze uit occasions

In onze beide winkels is een ruim assortiment bladmuziek aanwezig (ook klavár)

www.andanteorgels.nl

A. van Ostadelaan 35, Veenendaal T. 0318 - 50 50 63, E. info@andanteorgels.nl
Oranjestraat 6, Rijssen T. 0548 - 51 58 66

De Saambinder Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofdredacteur:

ds. G.J. van Aalst

Bijdragen van medewerkers en boeken ter recensie aan:

ds. G.J. van Aalst,
Molendijk 136, 3286 BK Klaaswaal
tel. 0186-576990, fax 0186-575105
e-mail: gjvanaalst@kliksafe.nl

Redacteur:

ds. C. Neele

Meditaties aan:

ds. C. Neele,
Egge 28, 3171 DE Poortugaal,
tel. 010-5017707
e-mail: c.neele@kliksafe.nl

Kerknieuws (m.u.v. beroepingswerk) en berichten aan:

redactie-secretaris: J.J. Verhage
Kloosplantsoen 131, 2985 SC Ridderkerk,
tel. 0180-420865, fax 0180-423583
E-mail: jj.verhage@kliksafe.nl
Aanlevertijd:

Uiterlijk woensdag 17.00 uur vóór de datum van verschijning van De Saambinder in de daarop volgende week.

Opgaven kerkdiensten en beroepingswerk aan:

Kerkelijk Bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: saambinder@cbgg.nl

Advertenties en familieberichten aan:

Drukkerij Verloop,
postbus 33, 2950 AA Alblasserdam
tel. 078-6912899, fax 078-6919536
e-mail: saambinder@verloop.nl

Advertenties dienen **uiterlijk donderdag** vóór de week van verschijning aangeleverd te zijn. Rouwadvertenties **uiterlijk maandagmorgen 9 uur**.

Advertenties € 1,05 per mm.
Familieberichten € 0,40 per mm.
Deze prijzen zijn excl. 21% btw.

Abonnementenadministratie

Adreswijzigingen enz. aan:
Kerkelijk Bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: saambinder@cbgg.nl

Betalingen abonnementsgelden:

Postbanknr. 64327 t.n.v. De Saambinder-abonnementen te Woerden.

Abonnementsprijzen (bij vooruitbetaling):
voor Nederland: € 12,00 per halfjaar (te betalen per 1 april en 1 oktober);
voor het buitenland:
€ 24,- per jaar + extra portiekosten.
Canada \$ 115,-; USA \$ 115,-.

Correspondentieadres

Noord-Amerika:

Mr. A.M. Berman, P.O. Box 20188,
St. Catharines, ON L2M 7W7, Canada
e-mail: purlin@sympatico.ca

De redactie aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid betreffende de inhoud van de advertenties en de (recensies van de) aangekondigde boeken.

begravenisverzorging
Den Hollander

Begravenissen in Den Haag, Westland, Gouda, Rotterdam, Vlaardingen en omstreken. Wij verzorgen alleen begravenissen.

Dag en nacht bereikbaar.

P.N. den Hollander
T. den Hollander

Tel. 010 - 4600509

www.begravenisverzorgingdenhollander.nl

**Reformatische
Psychologenpraktijk
Nederland**

Identiteitsbewust, Persoonlijk, Vertrouwelijk, Doelgericht

Wij bieden identiteit bewuste **hulp** aan **kinderen, jongeren** en **volwassenen** met o.a.:

- Relatieproblemen
- Opvoedingsvragen
- Gedragsproblemen
- Traumatische ervaring(en)
- Gezinsproblemen
- Persoonlijke problematiek (zoals Depressie, Angst, Identiteitsvragen)
- Arbeidsproblemen
- Autisme Spectrum Stoornis

Voor meer informatie of aanmelding:

078 - 69 32 808

Adres: Plantageweg 5, 2951 GN Alblasterdam
info@rpnederland.nl www.rpnederland.nl

Israël, Ammon, Moab en Edom

Israël en het Overjordaanse

Inclusief bezoek aan Nebo en Petra

**11-daagse reis
vertrek 9 april**

**GRATIS
Studie-Atlas
bij de Bijbel!**

Onder deskundige leiding van Ds. D.J. Budding, emerituspredikant te Elspeet, kunt u in Israël met eigen ogen de Bijbelse plaatsen zien en u voorstellen hoe het allemaal geweest is. We bezoeken Caesarea, Nazareth, Capernaüm, Galilea en natuurlijk Jeruzalem de stad van koning David. Wilt u meer weten over deze reis? Neem dan contact op met Amicitia.

Met vrienden op vakantie
www.amicitia.nl

**Vraag de gratis
reisgids aan!
078-684 53 53**

Vakantie Oostenrijk:

Te huur: luxe Chalet en Appartementen 2-9 pers., in omg. Saalbach-Hinterglemm / Zell am See, Kerkdiensten tijdens zomervakantie.
Info: 0180-322181 / 06-51166845

Voor het leveren en leggen van **na-tuurstenen- en keramische vloeren**. Alleen **eerste klas kwaliteit** en steeds de **laagste prijs**. Tegelzettersbedrijf **J. Slingerland**, 0184-611917.

愛之神

HELP

onze voorgangers in China

De voorgangers van de huisgemeenten vragen om toerusting. Uw hulp is daarbij onmisbaar. Bel voor info en/of voorlichting: 06-200 13 173

Stort uw gift op:

3473.76.029 t.n.v. Hudson Taylor/SBHC te Rhenen o.v.v. 'Matthew Henry'.

HUDSON TAYLOR

Stichting Bijbelse Hulpverlening China

WWW.HUDSONTAYLOR.NL

Onderwijs | Lectuur | **Toerusting** | Diaconaat

Koeling in uw Kerk(gebouw)

Voor elk probleem? Bel AKTIE
Tel: 010-4517471

CO2 metingen

Advies en installatieburo

Voor een vrijblijvende offerte
aktie@klikSAFE.nl

Cursussen Oudvaders

Thomas Boston De Viervoudige Staat

verdeeld over 14 lessen
prijs digitaal: € 104,00
schriftelijk: € 114,00

Vraag vrijblijvend een proefles aan

Meer info en cursussen zie
www.cursussenoudvaders.nl

tel. 0172-532796 / 0118-583025
e-mail: info@cursussenoudvaders.nl